

پیشنادهای مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی برای ارتقای نظام ارزشیابی استاد (در راستای بند ۱ و ۱۳ سیاست‌های کلی سلامت) تعالی نظام ارزشیابی و ارتقای علمی استادان علوم پزشکی*

چکیده

آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و غیردولتی در حال حاضر شامل چهار محور می‌شود که عبارتند از: ۱- فرهنگی، تربیتی و اجتماعی، ۲- آموزشی، ۳- پژوهشی و فناوری، ۴- علمی و اجرایی. به منظور ارتقای تحول در نظام ارزشیابی استاد مواردی توسط فرهنگستان علوم پزشکی به شرح زیر پیشنهاد شد. فعالیت‌های مورد انتظار از چهار بند به پنج بند افزایش یافت و بند ترجیحی به بندهای چهارگانه افزوده شد. همچنین برای هر بند یک متمم اختصاصی اضافه شد.

کلید واژه‌ها: آموزش پزشکی، آموزش فارغ‌التحصیلان پزشکی، ارزشیابی عملکرد کارمندان، کادر آموزش پزشکی، مطالعات ارزشیابی

مقدمه

کلیات پیشنهادها مجمع عمومی محترم فرهنگستان

- برای ارزشیابی و ارتقای اعضای هیئت علمی علوم پزشکی علاوه بر موارد مشترک آیین‌نامه جاری و تجدید نظرهای بعدی آن، مواردی به شرح زیر در بخش‌های اختصاصی و با توجه به اهداف و آرمان‌های آموزش عالی سلامت و ویژگی‌های آن لحاظ شود؛
- آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی آموزش عالی سلامت، فعالیت‌های مورد انتظار از هیئت علمی، از ۴ بند در آیین‌نامه فعلی، به پنج بند ارتقا می‌یابد. این موارد شامل چهار بند اصلی (با اضافه کردن یک متمم اختصاصی به هر بند) و یک بند ترجیحی پیشنهاد می‌شود.

«آیین‌نامه ارتقا مرتبه اعضای هیئت علمی مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و غیردولتی» (که پس از این در این سند به عنوان آیین‌نامه ارتقا ذکر می‌شود) در آموزش عالی سلامت و پیشرفت علمی و ارتقای سلامت نقش سرنوشت‌ساز و بی‌بدیلی دارد. به منظور ارتقا و تحول در نظام ارزشیابی استاد و در راستای تحقق مفاد مرتبط با سیاست‌های کلی سلامت، موارد زیر توسط مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی برای لحاظ شدن در آیین‌نامه ارتقا پیشنهاد می‌شود:

وضع جاری

- در شرایط جاری آیین‌نامه ارتقا مشتمل بر چهار محور مشروحه زیر است:
۱. فعالیت‌های فرهنگی، تربیتی و اجتماعی (سیستم ارزشیابی جداگانه دارد)؛
 ۲. فعالیت‌های آموزشی (در آخرین بازنگری وزن نسبی کمتری به آن اختصاص یافته است)؛
 ۳. فعالیت‌های پژوهشی و فناوری (دارای بیشترین وزن نسبت به سایر بندها) و
 ۴. فعالیت‌های علمی و اجرایی (بدون تغییر نسبت به ویرایش قبلی)
- آیین‌نامه ارتقا در وضع جاری، همه نیازهای حوزه آموزش عالی سلامت را در بر نمی‌گیرد و نظام ارزشیابی علمی استادان علوم پزشکی، به موارد اختصاصی و اقتضائاتی به شرح این سند نیاز دارد:

جزئیات موارد پیشنهادی جدید برای اضافه کردن به

آیین‌نامه فعلی

الف) بند ۱ آیین‌نامه: فعالیت‌های فرهنگی، تربیتی و اجتماعی
متمم ۱: به بند اول آیین‌نامه ارتقا فعلی، متممی با عنوان «شایستگی‌های عمومی ضروری و الزامی برای هیئت علمی علوم پزشکی» اضافه شود. این متمم شامل شایستگی‌های اخلاقی، حرفه‌ای، معنوی، فرهنگی، تربیتی و اجتماعی هیئت علمی بوده و مسئولیت ارزشیابی آن مانند سایر بندهای آیین‌نامه به عهده هیئت ممیزه باشد. همچنین معیارها و روش ارزشیابی در کارگروهی تنظیم و پیشنهاد شود.

* این سند محصول مذاکرات علمی انجام شده در فرهنگستان علوم پزشکی است که در هیئت ریسه جمع‌بندی و توسط معاونت علمی تنظیم شده است.

توضیح متمم ۱

- این بخش اختصاصی از ماده اول آیین‌نامه، فعالیت‌های «اجتماعی»، «مردم‌محور»، «فرهنگی»، «تربیتی و پرورشی» و «انقلابی» هیئت علمی حوزه علوم پزشکی را شامل می‌شود؛
- این محور الزامی و اختصاصی آیین‌نامه ارتقای هیئت علمی علوم پزشکی است و کسب حداقل ۵ امتیاز (از حد اقل ۱۰ امتیاز ضروری برای هر دوره ارتقا) لازم است. ۵ امتیاز باقیمانده طبق روال معمول مندرج در آیین‌نامه باید کسب شود. حداکثر امتیاز قابل محاسبه از این متمم ۱۵ امتیاز خواهد بود؛
- آموزش پزشکی وسیله‌ای است برای ارتقای سلامت جامعه (ارتقای همه‌جانبه ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی و معنوی سلامت افراد و جامعه). مشارکت استاد در فعالیت‌ها، برنامه‌ریزی‌ها، تحقیقات و آموزش ارتقای سلامت جامعه باید احراز شود و در غیر این صورت شایستگی ارتقا مرتبه علمی نخواهد داشت؛

اهم مصادیق و موضوعات فعالیت‌های متمم محور ۱ عبارتند از:

- عوامل و تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت^۱، عدالت در سلامت^۲، پیشگیری ابتدایی^۳، پیشگیری اولیه^۴، ارتقای مراقبت‌های اولیه سلامت^۵ به عنوان زیربنا و رکن اساسی مراقبت‌های جامع سلامت^۶، مشارکت مردم (در برنامه‌ریزی، اجراء و نظارت)، همکاری‌های بین بخشی، تکنولوژی مناسب^۷ تسلط به مسائل و مشکلات جاری سلامت جامعه، از جمله بیماری‌های غیرواگیر (اولین عامل مرگ و میر در کشور)، تسلط و اعتقاد به آموزش پزشکی جامعه نگر^۸، اعتقاد و عمل به شفافیت و پاسخگویی در مسئولیت‌های سلامت^۹، آموزش در جامعه و به‌ویژه نقاط محروم (به‌جای بخش‌های فوق تخصصی بیمارستانی) فعالیت‌های ناظر بر ارتقای سواد سلامت و فرهنگ سلامت مردم، مشارکت در سیاست‌گذاری‌های مطلوب سلامت، بهبود شاخص‌های سلامت، کنترل حوادث و بلایا، پدافند غیر عامل، اقتصاد مقاومتی در سلامت، سلامت دفاعی و مانند آن‌ها؛
- معیارهای ارزشیابی توسط صاحب‌نظران در کارگروهی تنظیم و پیشنهاد شود.

ب) بند ۲ آیین‌نامه: فعالیت‌های آموزشی

- متمم ۲: به بند ۲ آیین‌نامه ارتقا فعلی، متممی با عنوان «صلاحیت‌های آموزشی و علمی ضروری و الزامی برای هیئت علمی علوم پزشکی» اضافه شود. کسب حداقل امتیاز از زمان فعالیت به عنوان هیئت علمی تا زمان ارزشیابی یا در فاصله دو ارزشیابی از این متمم ضروری خواهد بود.

توضیح متمم ۲

این متمم و معیارهای ارزشیابی آن به صورت اختصاصی برای حوزه سلامت باید توسط کارگروهی باز طراحی شود.

اهم مصادیق و موضوعات فعالیت‌های متمم ۲ عبارتند از:

- صلاحیت‌های آموزش بالینی و کارنامه عملکردی آموزش بر بالین؛
 - صلاحیت‌ها و مهارت‌ها و کارنامه آموزش سرپایی (در شبکه بهداشتی - درمانی و درمانگاه‌های بیمارستان‌ها و مطب‌ها و ...)
 - آموزش در فوریت‌های پزشکی و کارنامه عملکردی آموزش و خدمت در این عرصه؛
 - آموزش در اتاق‌های عمل جراحی و کارنامه عملکردی آموزش دستیاران و سایر دانشجویان در این عرصه؛
 - آموزش در عرصه‌های اجتماعی سلامت و کارنامه عملکردی این حوزه بسیار ضروری شامل نوآوری‌ها، ابتکارات و نقش‌های مدیریتی و تولیدات علمی. کسب حداقل امتیاز از این مصداق برای هر نوبت ارتقا، ضروری است؛
 - آموزش در آزمایشگاه‌های بالینی - آسیب‌شناسی و علوم پایه، کارنامه عملکردی، شامل ابتکارات، مدیریت و انتشارات؛
 - آموزش‌های نظری و کارگاهی سلامت، اعم از علوم پایه و علوم بالینی، آموزش پزشکی^{۱۰}؛
 - موارد مشابه برای آموزش بالینی و آموزش علوم پایه و سایر عرصه‌های آموزش عالی سلامت، که با تأیید هیئت ممیزه جنبه اختصاصی دارد.
- تبصره ۱:** طراحی نظام ارزشیابی این سطح اختصاصی آموزش و معیارهای آن باید توسط کارگروهی به صورت جداگانه انجام شود.
- تبصره ۲:** با استفاده از منابع و تجارب موجود معیارهای ارزشیابی و امتیازدهی صلاحیت‌های آموزشی و علمی در جدول ۱ پیشنهاد شده است.
- پ) بند سوم آیین‌نامه: فعالیت‌های پژوهشی، فناوری و دانش پژوهی^{۱۱} و نوآوری**
- متمم ۳:** علاوه بر معیارهای موجود و روش‌های اندازه‌گیری و امتیازدهی آیین‌نامه فعلی و اصلاحات بعدی آن، متمم زیر به عنوان متمم اختصاصی «پژوهش، فناوری، دانش پژوهی و نوآوری» ویژه هیئت علمی آموزش عالی سلامت ارائه می‌شود. معیارهای اختصاصی و روش‌های اندازه‌گیری و امتیازدهی و معادل‌سازی فعالیت‌های پژوهشی حوزه سلامت (از نظر شاخص‌های معتبر تحقیقات سلامت، انطباق با سیاست‌های کشوری و نیازهای جامعه) توسط کارگروهی تدوین و پیشنهاد شود.

1. Social determinants of health (SDH)

2. Equity in health

3. Primordial

4. Primary prevention

5. Primary health care

6. Comprehensive health care

7. Appropriate technology

8. Community-oriented medical education

9. Socially Accountable

10. Medical education

11. Scholarship

جدول ۱- امتیازات فعالیت‌های آموزشی استادان علوم پزشکی

امتیاز کسب‌شده	حداقل امتیاز	ملاک	معیار
	۳	الزامی	روزآمدی محتوا و روش تدریس براساس نیازهای جامعه در حال حاضر و پیش‌بینی برای آینده
		تشویقی	مشارکت در تدوین درسنامه‌های ملی متناسب با نیاز جامعه و یا سایر منابع و نگاه‌های آموزشی مستند و معتبر
	۲	الزامی	روزآمدی روش تدریس با رعایت جنبه‌های فرهنگی و ارزشی و قضاوت دانشجویان/همکاران و گروه آموزشی (آموزش بر بالین و در فضاهای مختلف آموزش بالینی براساس معیارهای معتبر مربوطه)
	۴	الزامی	شرکت در برنامه‌های مهارت آموزی متناسب با رشته تحصیلی و مسئولیت‌های مورد انتظار
		تشویقی	ایجاد فضایی ارزشی و مشوق برای مشارکت فعال و یادگیری مستقل دانشجویان
		تشویقی	فعالیت‌های نوآورانه، مبتکرانه، پایه‌گذاری‌های جدید در آموزش و امثال آن
	۵	الزامی	آموزش در عرصه‌های اجتماعی سلامت یا در مورد تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت و مانند آنها
	۲	الزامی	ایفای نقش در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی (سطوح ملی، دانشگاهی و گروه آموزشی)
		تشویقی	برگزیده شدن توسط مراجع معتبر خارج دانشگاه
	۳	الزامی	راهنمایی و مشاوره تحصیلی به مسئولان آموزشی، همکاران و دانشجویان
		تشویقی	فعالیت‌های فوق برنامه نظیر مشارکت در پذیرش دانشجو، المپیادهای علمی و فرهنگی، روابط علمی و بین‌المللی و سایر
		تشویقی	فعالیت‌های مشاوره‌ای در سطوح سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، نقد و بررسی منابع و آیین‌نامه‌ها و سایر موارد مشابه
		تشویقی	فعالیت‌های آموزشی مرتبط با تحصیلات تکمیلی، (کارشناسی ارشد یا دکترای عمومی، دکترای تخصصی، بالینی و مانند آن‌ها)
		تشویقی	ارزیابی نحوه ایفای نقش‌های اخلاقی و معنوی
	۵	الزامی	فعالیت‌های آموزشی از منظر گروه و مدیران آموزشی دانشگاه
	۵	الزامی	کیفیت آموزش با شاخص‌های منتخب و روش استاندارد
	۳	الزامی	ارائه طرح درس به استناد شواهد مندرج در پرونده
	۳	الزامی	توانمندی‌ها و مهارت‌های مدیریت تدریس
	۵	الزامی	سرپرستی پروژه‌ها، و پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها (در سطوح کارشناسی، کارشناسی ارشد یا دکترای عمومی، دستیار، دکترای تخصصی، فلوشیپ)
		تشویقی	فعالیت‌ها در برنامه‌های پسادکتری
		ترجیحی	سایر معیارها به تشخیص هیئت ممیزه (معیار مورد نظر درج و راجع به آن توضیح داده شود)
	۴۰		امتیاز کل فعالیت‌های آموزشی
			نحوه امتیازدهی برای هر گویه: (خوب = ۷-۵)، (متوسط = ۴-۲) و (ضعیف = ۱) * در صورت کسب امتیاز بیش از ۱۰۰، حداکثر ۱۰۰ امتیاز قابل محاسبه خواهد بود.

موضوع متمم ۳

- تولید منابع و رسانه‌های آموزشی،
 - سایر فعالیت‌های مرتبط که به تشخیص هیئت ممیزه از مصادیق فعالیت‌های این بند هستند.
- استادان علوم پزشکی می‌توانند در فعالیت‌های ملی و بین‌المللی و فرارشته‌ای و میان رشته‌ای از آیین‌نامه عمومی و در فعالیت‌های درون رشته‌ای و درون حرفه‌ای از آیین‌نامه اختصاصی استفاده کنند.

توضیح متمم ۳

- این بخش اختصاصی از بند ۳ آیین‌نامه، تشریفات نیست و عموم اعضای هیئت علمی علوم پزشکی نسبت به احراز فعالیت‌های آن مسئولیت خواهند داشت و کسب حداقل امتیاز برای هر نوبت ارتقا ضروری است؛

- حداقل امتیاز از این بند قابل معادل‌سازی یا توجیه یا جایگزینی با سایر فعالیت‌ها نخواهد بود.

اهم مصادیق و موضوعات فعالیت‌های متمم ۳ عبارتند از:

- ابداع و اختراع،
- پایه‌گذاری رشته یا گرایش یا دیسپلین یا دوره جدید،
- فعالیت‌های طراز نخبگی و مرجعیت‌آفرین،
- تولید یا مشارکت در تدوین درسنامه ملی،

ت بند ۴ آیین‌نامه: فعالیت‌های علمی - اجرایی

متمم ۴: بند فعالیت‌های مدیریتی و علمی، در همه ابعاد و شئون آموزش عالی، و به صورت مشترک با معیارهای آیین‌نامه جاری و تجدید نظرهای بعدی آن و با قضاوت هیئت‌های ممیزه تسری خواهد داشت. علاوه بر معیارهای موجود و روش‌های اندازه‌گیری و امتیازدهی آیین‌فعلی و اصلاحات بعدی آن، متمم زیر به عنوان متمم اختصاصی «فعالیت‌های علمی - اجرایی» ویژه هیئت علمی آموزش عالی سلامت ارائه می‌شود.

توضیح متمم ۴

- مدیریت در نظام سلامت (آموزش، پژوهش و خدمات سلامت) از مصادیق این متمم خواهند بود؛
- هیئت علمی باید در سطح مدیریتی ضروری مورد نیاز جامعه مشارکت داشته باشند. کسب حداقل امتیاز از این مشارکت، لازمه ارتقا خواهد بود؛
- مصادیق، شاخص‌ها و معیارهای این متمم باید توسط کارگروهی تعیین و پیشنهاد شود؛
- مدیریت‌های غیرمرتبط با آموزش عالی، مدیریت و مناصب سیاسی و هر نوع مدیریت که به ارتقا سلامت و اعتلای آموزش کمک نمی‌نمایند، قابل معادل‌سازی و واجد اعتبار برای ارتقا نیستند.

ث) محور ترجیحی ۵ (محور پیشنهادی جدید)

- در موارد استثنایی که عضو هیئت علمی در حوزه آموزش یا پژوهش یا فعالیت‌های اجتماعی سلامت، دارای فعالیت‌های ارزنده و برجسته بوده، از شخصیت‌های ملی افتخارآمیز است، یا در زمینه مسائل فرهنگی، تربیتی، کسب افتخارات بین‌المللی شاخص است، با تشخیص هیئت ممیزه می‌تواند امتیازاتی بر اساس آیین‌نامه اجرائی این بند کسب کند.

توضیح محور ترجیحی ۵

- امتیازهای این بند می‌تواند کمبود احتمالی (در حد ۲۰ درصد) از بندهای ۱ و ۳ و ۴ آیین‌نامه را با تشخیص و تصویب هیئت ممیزه جبران نماید، اما قابل جایگزینی با بند آموزش نیست.
- اهم مصادیق بند ۵ عبارتند از:**
- ارزش‌آفرینی - نقش‌آفرینی - تحول‌آفرینی - ابتکارات و خلاقیت‌های استثنایی مرتبط با رشته علمی،
 - صلاحیت‌ها و قابلیت‌های منحصربه‌فرد مرتبط یا غیرمرتبط با رشته مستقیم علمی ولی مرتبط با سلامت،
 - خدمات در طراز ملی (یا منطقه‌ای) و بین‌المللی در زمینه ارتقا سلامت،
 - کسب جوایز ملی یا بین‌المللی سلامت و آموزش،
 - تدوین آثار برجسته و استثنایی در زمینه‌های فرهنگی و تربیتی،
 - سایر موارد استثنایی و تحول‌آفرین و برجسته در طراز ملی و بین‌المللی،
 - این بند ترجیحی است و الزامی نمی‌باشد،
 - تشخیص و تأیید و اختصاص امتیاز به این بند، منحصراً در اختیار هیئت ممیزه خواهد بود.

Evaluation System for Academic Promotion of Scientific Faculty of Medical Sciences*

Abstract

The regulations for promotion of academic members of governmental and non-governmental organizations for higher positions in education, research and technology is currently consists of 1- Cultural and social 2- Educational 3- Research and technology 4- Scientific and executive.

In order to improve the current evaluation system for scientific faculty members, some items were suggested and some were proposed to be modified by the Academy of Medical Sciences.

Academic activities were increased from four to five section, and a preference section was added. Also, a supplement item was added for each section.

Keywords: Employee Performance Appraisal, Evaluation Studies, Graduate Medical Education, Medical Education, Medical Faculty

* The backbone of this document is scientific discussion in Academy of Medical Sciences. The conclusion is made by the Board of Directors and the Vice President of academy sets it.